

สิทธิ

ในวาระสุดท้าย

อมรัตน์ โชคปมิตต์กุล

“เราเกิดมาพร้อมกับความเชื่อที่ว่า
ทุกคนบนโลกใบนี้มีสิทธิที่จะเลือก
ทางเดินชีวิตตัวเองได้ตั้งแต่เกิด
จนกระทั่งลมหายใจสุดท้ายมาถึง
ทุกคนล้วนมีสิทธิเลือก
ที่จะไม่ทุกข์ทรมาน
หากไม่ต้องการ...”

.....

มุมมองต่อสิทธิในลมหายใจสุดท้ายที่ควรเลือกได้ของ **เจ็บบ-อมรัตน์ โชคปมิตต์กุล** ที่ปรึกษาประธานคณะกรรมการการความมั่นคงแห่งรัฐ กิจการชายแดนไทย ยุทธศาสตร์ชาติ และการปฏิรูปประเทศ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) พรรคก้าวไกล และกรรมการบริหารพรรค นักการเมืองหญิง ที่ให้ความสนใจประเด็นที่เกี่ยวกับการจบชีวิตแบบ ‘การุณยฆาต’ หนึ่งในการใช้สิทธิในการตาย (Right to Die) ซึ่งปรากฏอยู่ในกฎหมายของหลายประเทศ เช่น สวิตเซอร์แลนด์, เนเธอร์แลนด์, ออสเตรเลีย, เบลเยียม, แคนาดา รวมถึงญี่ปุ่น

“ชีวิตของคนเรานั้นล้วนมีวัน expire หรือวันหมดอายุของตัวเองทุกคน การตายเกิดมาคู่กับการเกิด เรื่องนี้เป็นเรื่องธรรมดาสามัญที่ทุกคนรู้กันดี และตลอดชีวิตที่ผ่านมาเราก็มีโอกาสดูเห็นความทุกข์ทรมานในผู้ป่วยระยะสุดท้ายมากมาย ไม่ว่าจะเป็นคนใกล้ชิด ญาติพี่น้อง ไปจนถึงคนในสื่อต่างๆ ที่ออกมาขอเรียกรักษาพยาบาลกันไม่เว้นแต่ละวัน

“เหล่านี้ทำให้เห็นว่า ปัญหาความเจ็บป่วยนั้นไม่ได้แค่สร้างความทุกข์ทรมานให้แก่ผู้ป่วยเท่านั้น แต่ยังสร้างปัญหาให้กับคนในครอบครัว โดยเฉพาะเรื่องค่ารักษาพยาบาลที่เป็นภาระทำให้หลายๆ ครอบครัวสิ้นเนื้อประดาตัว เงินเก็บทั้งหมดที่มีต้องเอาไปจ่ายให้กับโรงพยาบาล

ชีวิตของคนเรานั้น ล้วนมีวัน expire หรือวันหมดอายุ ของตัวเองทุกคน

เพื่อยื้อชีวิตผู้ป่วย โดยที่หลายๆ ครั้งผู้ป่วยก็ไม่ได้ต้องการด้วยซ้ำ

“นี่เองที่ทำให้เห็นด้วยกับกฎหมายก้าวหน้าอย่าง ‘การุณยฆาต’ และพยายามผลักดันให้สังคมหันมาสนใจและพูดถึงเรื่องนี้กันมากขึ้น โดยหวังลึกๆ ว่าอย่างน้อยก็มาถกเถียงกันใน

ประเด็นนี้บ้างก็ยังมี เพื่อมีพื้นที่ในการตกลงปรึกษาร่วมกัน เพราะนอกจากเรื่องความเชื่อทางศาสนาที่เป็นเหมือนอุปสรรคใหญ่แล้ว คนในสังคมไทยโดยทั่วไปนั้นยังมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้น้อยมาก มันจึงเกิดการต่อต้านไม่ค่อยราบรื่นเท่าไร และหนทางสำหรับการการุณยฆาตอย่างถูกต้องตามกฎหมายในเมืองไทยคงจะอีกยาวไกล แต่ก็นั่นละ! ทุกอย่างต้องมีจุดเริ่มต้น

“ตอนนี้ก็เพียงรอให้สังคมขับเคลื่อนไปสักพักหนึ่ง คิดว่าค่านิยมและแนวคิดของสังคมเรื่องความตายจะค่อยๆ เปลี่ยนไปปล่อยให้คนที่มีความเชื่อแบบเก่าค่อยๆ ล้มหายตายจากไป คนเจนเออเรชั่นใหม่ๆ เกิดขึ้นมา แล้ววันนั้นค่อยกลับมาคุยเรื่องนี้นกันอีกครั้งก็ยังไม่สาย และอย่าง

อย่างน้อยวันนี้ ก็มี ‘สมุดเบาใจ’ ที่ช่วยนำร่อง ในเรื่องนี้อีกแรง

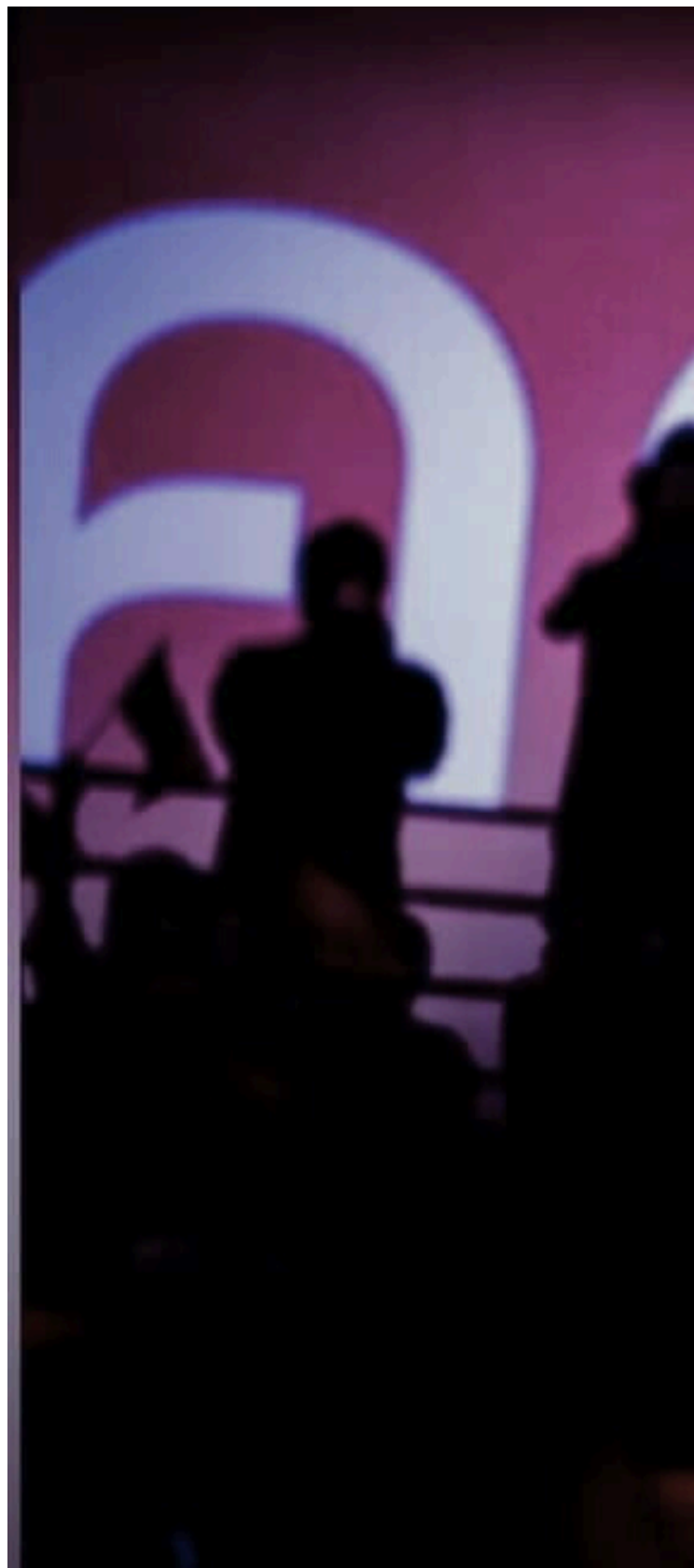
น้อยวันนี้ก็มี ‘สมุดเบาใจ’ ที่ช่วยนำร่องในเรื่องนี้อีกแรง (ยิ้ม)”

เบาใจในครั้งแรก

“สารภาพตามตรงว่า ก่อนหน้านี้ไม่เคยรู้จัก Peaceful Death เลย จนได้มาทำหน้าที่เป็น ส.ส. พรรคก้าวไกล ด้วยความที่สนใจเรื่องกฎหมายการุณยฆาตเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว อีกทั้งพรรคก็ยังบรรจุเรื่องนี้หรือสิทธิที่จะเสียชีวิตนี้

เป็นหนึ่งใน 300 นโยบายของพรรค
ด้วย ก็ยิ่งทำให้สนใจหนักขึ้นไปอีก
ก่อกบฏกับช่วงนั้นมีโอกาสได้รู้จัก
‘สมุดเบาใจ’ ในฐานะสมุดเพื่อการ
วางแผนดูแลสุขภาพล่วงหน้าผ่าน
ทางโซเชียล ก็ยิ่งรู้สึก **เฮ้ย! เมืองไทย
มีเรื่องนี้ด้วยเธอ** และเมื่อรู้ว่าเป็น
สมุดที่ได้รับการสนับสนุนโดยองค์กร
ของภาครัฐ ก็คือสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.) ก็ยิ่งเกิดความ **เฮ้ะ!** ขึ้นมา
จึงบอกให้ลูกสาวช่วยสั่งซื้อสมุด
เบาใจมาให้ 20 เล่ม

“ไม่นานนักสมุดเบาใจก็ถูกส่งมา
ถึงบ้าน ครั้งแรกที่ได้สัมผัสก็รู้สึกได้
ถึงความเบา สบาย ด้วยรูปเล่ม
ที่มีขนาดกะทัดรัด บรรจุเนื้อหาไว้
เพียง 12 หน้า ทำให้พกพาสะดวก
ยิ่งได้อ่านเนื้อหาทั้งหมดแล้วก็ยิ่ง
ชอบ เพราะใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย
บางช่วงมีการไต่ถามคำตอบมาให้

เครื่องมือช่วย วางแผนล่วงหน้า ในสิ่งที่มนุษย์ทุกคน หลีกเลี่ยงไม่ได้

ก็สามารถตีความหมายถูก
เพื่อเลือกคำตอบได้เลย

“นี่คือสมุดที่มีประโยชน์สำหรับ
ทุกคนและทุกครอบครัวจริงๆ
เพราะนอกจากเป็นเครื่องมือ
ช่วยวางแผนล่วงหน้าในสิ่งที่
มนุษย์ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้แล้ว

ที่สำคัญสมุดเบาใจยังช่วยลด
ความขัดแย้งในครอบครัวได้
เป็นอย่างดี ป้องกันการทะเลาะ
เบาะแว้งกันระหว่างลูกๆ หลานๆ
หรือคนที่อยู่ข้างหลังในการ
จัดการสิ่งต่างๆ หลังจากที่เรา
จากไปหรืออยู่ในภาวะวิกฤต
ที่ไม่สามารถสื่อสารได้แล้ว”

ของขวัญจากสมุดเบาใจ

“โดยส่วนตัวมองว่า คนเราควร
วางแผนชีวิตให้ครบรูป (loop)
ทั้งเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย และ
สมุดเบาใจก็เป็นสมุดสำหรับ
การวางแผนการดูแลสุขภาพ
ในช่วงสุดท้ายของชีวิต หากใคร
มีไว้ก็เป็นประโยชน์แน่นอน ยิ่ง
ในปัจจุบันค่านิยมในสังคมไทย
เปลี่ยนแปลง จนคนส่วนใหญ่ไม่ได้

ถือว่าความตายเป็นเรื่องอัปมงคล
อีกแล้ว หลายคนจัดการงานศพ
ของตัวเองไว้ล่วงหน้าด้วยซ้ำ
บางคนเลือกภาพหน้าศพไว้แล้ว
ก็มี นี่เองที่ทำให้สมุดเบาใจน่าจะ
เหมาะที่จะเป็นของขวัญ ของฝาก
ของที่ระลึก สำหรับคนที่เรารัก
ในเทศกาลต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

“ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณาดีๆ
เราจะพบว่าสมุดเบาใจยังมี
ประโยชน์เป็นเครื่องเตือนใจให้
คิดถึงความตายอยู่เสมอ สมุด
เบาใจช่วยให้คนเรามองเห็นสัจ-
ธรรมเรื่องความตาย และเปิดใจ
ยอมรับธรรมชาติของชีวิตได้มาก
ขึ้น เมื่อมีมุมมองต่อชีวิตก้าวหน้า
ขึ้น แน่ใจว่าค่านิยมในสังคม
ก็ย่อมก้าวหน้ามากขึ้นเช่นกัน

“เพราะทุกวันนี้ มีผู้คนมากมาย
ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองหรือผู้มี
อำนาจทั้งหลาย มักจะทำเหมือน
ว่าตัวเองจะอยู่ค้ำฟ้า...ไม่มีวันตาย
พอมีอำนาจ มีลาภยศ มีตำแหน่ง
หน่อยก็เอาแต่กอบโกย เหมือน
จะมีชีวิตอยู่ไปอีก 100-200 ปี
ทำให้สังคมนี้กลายเป็นสังคมที่
มือใครยาวสาวได้สาวเอา

“แต่ถ้าเมื่อไรที่เราทุกคนยอมรับว่า
ชีวิตคนเรามีวันหมดอายุ เชื่อว่า
ความคิดและพฤติกรรมคนก็อาจ
จะเปลี่ยนไป ความเห็นแก่ตัวก็จะ
ลดน้อยลง ปัญหาสังคมก็อาจจะ
ลดน้อยลง และความเข้าใจ เห็นใจ
เพื่อนร่วมสังคมก็จะมีมากขึ้น
เพราะทุกคนล้วนตระหนักดีว่า
ตัวเองมาอยู่บนโลกใบนี้...ด้วย
เวลาที่จำกัด”

ความหมายของการมีชีวิต

“ตลอดชีวิตที่ผ่านมา เราเชื่อเสมอว่า ชีวิตที่มีคุณค่าคือชีวิตที่ได้ทำประโยชน์ ฉะนั้นหากวันใดที่ชีวิตที่ทำประโยชน์อะไรไม่ได้แล้ว แม้แต่จะสื่อสารหรือทำกิจกรรมพื้นฐานต่างๆ ก็ยังทำไม่ได้ คงจะไม่มีคุณค่าอะไร และไม่มีเหตุผลใดที่ต้องอยู่ต่อไปให้เป็นภาระคนอื่น

“ยังมีคนอีกมากมายที่เขาไม่ได้ต้องการถูกยื้อให้ทรมาณ หรือต้องต่อท่อนั้น สอดท่อนี้ หรือเจาะคอ รวมถึงเขาไม่ได้ต้องการให้เงินที่ทำมาทั้งชีวิต ซึ่งหวังจะส่งมอบให้ลูกหลานมาหมดไปกับการรักษาตัวเขาเอง แต่แน่นอนว่าหากไม่มีการเตรียมการหรือวางแผนในวาระสุดท้ายของชีวิตไว้อย่างรอบคอบ ถึงวันนั้นเขาอาจจะพูดอะไรไม่ได้แล้ว จะสื่อสารยับยั้งอะไรก็ไม่ได้แล้ว เพราะเขาไม่ได้แสดงเจตจำนงไว้ก่อนหน้านั้น ในขณะที่ลูกหลานเองก็กลัวจะโดนประณาม หากไม่รักษาจนถึงที่สุด แม้จะหมดเนื้อหมดตัวก็จำต้องยอม

เราไม่ควรจะ คิดถึงเรื่อง ความตาย... ตอนที่เรา ใกล้ตาย

“จากปัญหาครอบครัว สู่ปัญหา
เศรษฐกิจ และสุดท้ายก็กลายเป็น
ปัญหาสังคมในที่สุด นี่เองที่ทำให้
เราได้เห็นถึงคุณประโยชน์ของ
‘สมุดเบาใจ’ ที่ทำให้เราตระหนัก
ได้ว่า เราไม่ควรจะคิดถึงเรื่อง
ความตาย...ตอนที่เราใกล้ตาย
อย่าปล่อยให้โคม่าก่อนแล้วค่อย
มาพูดกัน แต่ความตายที่มีการ
วางแผนล่วงหน้าเป็นสิ่งที่ดีกว่า

ราบรื่นกว่า เรียบร้อยกว่า และ
ไม่เป็นภาระกับคนที่ยังอยู่”

ภาพสุดท้ายที่คิดไว้

“เป็นเรื่องจำเป็นนะที่ทุกคนควร
ควรพูดคุยกันถึงเรื่องวาระสุดท้าย
ของชีวิต อย่างครอบครัวเราเอง
ก็มีการพูดถึงเรื่องนี้กันเป็นปกติ
ธรรมดาอยู่แล้ว และโดยส่วนตัว
ก็จะสั่งลูกๆ ทุกคนไว้ก่อนที่จะ
รู้จักกับสมุดเบาใจแล้วว่า ถ้าถึงวัน
ที่แม่โคม่า ไม่ต้องยื้อชีวิตหรือใช้
เครื่องมือใดๆ นะ แคร์รักษาแบบ
ประคับประคองไปก็พอ เพราะ
เรารู้สึกว่า ถ้าเราไม่สามารถใช้
ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพแล้ว เช่น
พูดกับใครก็ได้ สื่อสารกับใคร
ก็ไม่ได้ ดูแลตัวเองก็ไม่ได้ ฯลฯ
เราก็ไม่รู้จะอยู่ไปทำไม เราไม่
อยากตายทั้งเป็น ที่สำคัญที่สุด
คือไม่อยากให้ตัวเองเป็นภาระ
กับใครใดๆ ทั้งสิ้น

“เราอยากจากไปแบบสวยๆ นะ (ยิ้ม) อยากจากไปอย่างสง่างาม และถูกจดจำหรือระลึกถึงแต่ในสิ่งดีๆ เราไม่อยากให้ลูกหลานจดจำเราในแบบที่...แม่ป่วยที่พาครอบครัวสิ้นเนื้อประดาตัวหรือเป็นต้นเหตุให้ลูกต้องลาออกจากงานที่รักเพื่อมานั่งพลิกตัวเราไปมา

“ทุกวันนี้เราจึงพยายามจัดการทุกอย่างให้เสร็จสิ้น ทั้งเอกสารเรื่องการเงิน มรดกพื้นฐาน ฯลฯ และเตรียมเงินไว้สักก้อนสำหรับจ้างเจ้าหน้าที่จากสถานพยาบาลเพื่อดูแลเราในวันที่เราอาจจะป่วยติดเตียง ถ้าวันนั้นเมืองไทยยังไม่มีกฎหมายการุณยฆาต (ยิ้ม)”